

DANIEL A JEHO DRUHOVÉ

Převod materiálu

Židková Marta

Pořadí v lekci

30

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 119,35-36 — Ve m? po cest? svých p?ikázání, oblíbil jsem si ji. Ke svým sv?dectvím naklo? mé srdce, nikoli k zířnosti.

LITURGICKÉ ?TENÍ

Da 1,3-6

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- Daniel = B?h soudí „nebo B?h je m?j soudce“. To je jméno, které je titul, který je zv?st. Tou zv?stí je myšlenka Božího *soudu* (DÍN – od ko?ene d-j-n). Je to B?h (el), kdo soudí, nikdo jiný, žádný mocipán, žádná moudrost, žádná mocnost. A je to sv?t, který je souzen, sv?t *sv?tového pohanstva*, ale i sv?t Judejc? odpadlých od víry v Hospodina a z?eknuvších se zákona-Tóry jako 'normy u?ení i života'. *Božím soudem* ocitá se sv?t v *radikální krizi*, p?edevším sv?t *moci*, mocenských autorit, pořádk?, struktur. Vyvrcholením této krize je konec vn?jší, násilné moci a nastolení *duchovní moci* reprezentované nebeskou postavou Syna ?l *ov?ka*. To p?edpokládá a vyžaduje od Žid? v?rnost 'poznané pravd?', jak se zrcadlí v zákon?-tó?e a jak ji artikulovaly vyznava?ské postavy v d?jinách Izraele a Židovstva." (M.Balabán, Tázání po budoucím, Stru?né d?jiny Izraelsko-židovské noetiky, samizdat 1981, Praha, s.129.)

- kniha byla napsána jako vyznání a d?ležitá sm?rnice v dob?, kdy ?e?tí vlada?i požadovali po Izraelcích uctívání cizích božstev, a cht?li barbary, tj. Izrael, p?evychovat ke svému obrazu. Jde o uzurpaci výchovy státními ú?ady – to je tendence každého režimu s totalitními rysy. Za bohorouha?ství byly vym??ovány tresty smrti – v ?eckém, ?ímském i v babylónském sv?t?. Také za krále Achaba to byl dostatečný d?vod k poprav? Nábota. T?žišt?m knihy nejsou zázraky, ale rozpoznání: V?rnost Hospodinu je uskute?nitelná i navzdory pohanskému nadvládí (1.kap.); Hospodin soudí i pohanské národy a jejich ?íše nejsou na v??né ?asy, a?koli se tak tváří – rozhodující je budoucnost Boží (2.a 5.kap.); v?rnost Hospodinu má smysl, i když m?že vést do utrpení (3. a 6. kap.). Jde tedy o obranu p?ed mocenským prosazováním ur?ité ideologie, nikoli o zatvrzelost ?i konzervativnost Daniela a jeho druh?.

- „Ve druhém století vytla?ila Egyp?any z Palestiny Sýrie. Roku 167 zakázal král Antiochos IV. Epifanes šabat a ob?ízku, dva charakteristické znaky judaismu od exilních dob. Na?ídil jíst vep?ové maso a ob?tovat ?eckým boh?m a jako vrchol zhanobení ješt? dal instalovat v jeruzalémském chrámu Diovu ?i Baalovu sochu. Revolta zbožných Žid? následuje okamžit?. Pod vedením Judy Makabejského rozpráší syrskou armádu a o? istí chrám.

Tísni po povstání, roku 164, je sepsána kniha Daniel, jež zahajuje dlouhou ?adu *apokalyptické literatury*. „Obrazným a zám?rn? anachronickým jazykem (to aby nedráždila nep?ítele) se snaží posílit Izrael v nad?ji, že Boží záchranný zásah ur?it? p?ijde.“ (Bible nepadla z nebe, Strhující historie jejího zrození, T?ebenice 1993, Mlýn, s.54-55).

- *zm?na jmen* (v.7) – p?ejmenováním si babylonský král „p?ek?til“ židovské mladíky. Zajatc?m je nazna?eno, že mají svou p?evýchovu vzít vážn?. Ná vaznost na Izrael má být zp?etrhána - "pobabylonšt?ní" jim otev?e budoucnost. Cílem p?evýchovy je získání v?domostí a moudrosti pot?ebných pro úsp?šnou službu králi (v.5). P?ejmenování m?žeme pochopit jako období „násilného k?t?ní“, které potom pozd?ji konali k?es?anští misioná?i – organizáto?i sv?ta, nap?. v dob? Karla Velikého – p?ek?t?ní Sas? aj. Jméno je klí?em k osob?. Jde o masivní zásah do identity.

- *zelenina a voda* (v.12) nejsou p?íkladem kvalitní a zdravé dietní stravy, kterou bychom m?li jíst také, a u?ení nám p?jde lépe. P?íbh?h ?tená?m nazna?uje, že p?edevším v?rnost na?ízením zákona (nap?. i ustanovením o strav?) je pro Izrael životodárná.

2. úskalí p?íbh?hu:

- mladším d?tem nemusíme p?ipomínat dobu vzniku knihy Daniel. Soust?e?te se p?i vypráv?ní na problém v?rnosti Hospodinu ve ztížených podmínkách.

- starším bychom však nem?li zatajit, že se jedná o nejmladší starozákonní spis. Kniha byla sepsána p?iblíží 400 let po smrti krále Nabúkadnesara, a proto se zde vyskytují n?která historická nedopat?ení. *Není p?esným historickým záznamem* ?i podrobnou *reportáží* z doby krále Nabúkadnesara.

- z apokalyptiky si rádi vyp?j?ují tv?rci nej?zn?jších horor?, sci-fi, dobrodružných seriál?. Proto je t?eba zd?raznit, že Daniel a další t?i mládenci nejsou starov?kými Supermany. Jakkoli se jejich p?íbh?hy shodují ve „fantastických“ kulisách, svoje rozhodování mezi v?rností Bohu a p?izp?sobivostí panujícím pohanskému režimu nem?li oproti nám ni?ím usnadn?né. Proto se Danielova v?rnost stává povzbuzením v?rnosti naší. Oz?ejm?ním d?vod? jinotajného vypráv?ní situovaného do minulosti, a p?esto ?teného s porozum?ním v tehdy panujících pom?rech, odlišíme biblickou zv?st od vypráv?ní pohádkového. Podobn? jako u n?kterých p?íbh?h ? o Eliášovi a Elizeovi, i zde máme p?ed sebou p?íbh?hy s legendárními rysy. Tím však není snížena jejich zv?stná závažnost. Tak jako pravdivost Ježíšových podobenství není zrušena zjišt?ním, že jsou to modelové p?íbh?hy, které si Ježíš vymyslel.

3. METODICKÉ POKYNY

Zpracování obrázku m?že na za?átku soust?edit pozornost d?tí na existenci rozdíl?, odlišností. Rozhovorem o jejich kladech, záporech a významu m?žete pak biblický p?íbh?h uvést. Stejn? tak je možné na vypráv?ní, které k odlišnosti povzbuzuje a potvrzuje její nad?jnost, zpracováním obrázku navázat.

4. pom?cky:

Bible

5. motiva?ní uvedení do p?íbh?hu:

Otázka pro mladší a st?ední školní v?k:

Máte rádi zmrzlinu, sladké ty?inky, zákusky nebo žvýka?ku. Bylo by lepší chodit v ned?li do cukrárny, nebo do ned?lky? Nebo se to dá n?jak zkombinovat?

Otázka pro starší školní v?k:

Je ve vaší třídě někdo, kdo je oblíbený, autoritou, šéfem, populární postavou? Chcete se mu vyrovnat, podřizujete se jeho nápadům, nebo stojíte stranou a je vám jedno, co si o vás spolužáci myslí, nezajímáte se o to a děláte si svoje?

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší a střední školní věk:

L Motivace

II. Král Nabúkadnesar chce převychovat Daniela a jeho přátele vznešené zajatce

III. Změna jmen – pobabylonštění

IV. Daniel žádá o uznání výjimky pro sebe a tři mládence

V. Daniel je nejmodřejší ne kvůli králi, ale díky Hospodinu

b) osnova pro starší školní věk:

I. Obtížná situace Izraele v období řeckých vládců – kniha Daniel povzbuzuje

II. Babylonský král Nabúkadnesar chce převychovat čtyři vznešené zajatce

III. Změna jmen – „pobabylonštění – „násilná“ změna identity

IV. Daniel žádá o uznání výjimky pro sebe a tři mládence

V. Obavy velitele dvořanů

VI. Daniel je nejmodřejší ne kvůli králi, ale díky Hospodinu

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Co myslíte, jaké by to bylo, kdybychom byli všichni stejní? Všichni se stejnou barvou kůže, stejnými názory, stejnou vírou? Kdybychom měli stejný vkus, četli stejné knihy, mysleli si všichni to samé?

Setkali jste se s někým, kdo je tak oblíbený, že je pro ostatní příkladem, autoritou, až třeba šéfem? Zažili jste někdy pocit, že byste se chtěli někomu takovému podobat a vyrovnat? Byli byste ochotní kvůli tomu změnit například styl svého oblékání, poslouchat jinou muziku? Dobíral si vás někdo kvůli tomu, co máte rádi a co vás baví? Posmíval se vám někdo, že chodíte do kostela a do nedělníky? Vadí vám to? Je vám to trapné, nepřijemné? Nebo si z toho nic neděláte?

Někdo si myslí, že kdo je v menšině, má se ve všem automaticky přizpůsobit většině. Žili a žijí lidé, kterým dává dobře, když druhé ovládají a mění podle svých představ. Stále se ještě najdou totalitní státy, kde chtějí lidem vnutit, co si mají a nemají myslet, jak se mají chovat, čemu mají věřit.

II. OBTÍŽNÁ SITUACE IZRAELE V OBDOBÍ ?ECKÝCH VLÁDC?

Tohle všechno zažil mnohokrát b?hem své historie na vlastní k?ži Izrael, Boží lid. Hodn? t?žko jim bylo také v dob?, kdy je ovládali ?e?tí vlada?i. Žili tenkrát pod obrovským tlakem. M?li se p?izp?sobit v t?ch nejzásadn?jších v?cech. ?e?tí vládcí je nutili m?nit zp?sob bohoslužeb, náboženské zvyky, uctívat cizí božstva. Za neuposlechnutí hrozily t?žké tresty. I smrt. Z?stat v?rný svému p?esv?dčení, Hospodinu, to vyžadovalo velké odhodlání a state?nost. Nebylo to nic jednoduchého. Vždycky se ale našli lidé, kte?í to dokázali a pak se stávali pro ostatní velkým vzorem, povzbuzením a nad?jí.

V dob? takového velkého útisku vznikla (nejmladší) starozákonní kniha, Daniel. Vypráví starý p?íb?h o Danielovi a jeho t?ech p?átelích. P?íb?h o v?rnosti Hospodinu, udržení vlastního p?esv?dčení a pevnosti víry navzdory složitým okolnostem.

III. BABYLÓNSKÝ KRÁL NEBÚKADNESAR CHCE P?EVYCHOVAT ?TY?I VZNEŠENÉ ZAJATCE

Daniel žil v dob?, kdy se babylónská ?íše za?ala hodn? rozmáhat. Není divu. M?li schopného panovníka, krále Nebúkadnesara. Bylo jen otázkou ?asu, kdy p?itáhne i do Judska. Tam to bylo tou dobou všelijaké. Lidé si d?lali, co cht?li. Na Hospodina myslel málokdo. Oni jim proroci od Pána Boha vzkazovali, že se mají nad sebou zamyslet, nebo bude zle. Ale jako by mluvili do v?tru. Tak na sebe nešt?stí nenechalo dlouho ?ekat a Nebúkadnesar i s vojskem p?itáhl až k Jeruzalému. Judejce porazil. Krále Jójakíma zajal. Z chrámu sebral vzácné nádoby, které se používalo jen p?i bohoslužbách, a p?kn? i se zajatci a s ko?istí odtáhl zpátky do Babylónie. Nebúkadnesarovi bylo jasné, že pokud má obsazená území udržet, musí tam být klid. Když mu tam z?stanou lidé, kte?í budou schopni dát ostatní dohromady a zorganizovat povstání, vzniknou komplikace. Proto ty nejschopn?jší lidi bral rovnou s sebou. Oni se mu taky pozd?ji hodili. Protože jak se babylónská ?íše rozši?ovala, vznikl problém, jak na tolik lidí a národ? po?ádn? dohlídnout. Kde vzít najednou tolik schopných, šikovných státních ú?edník?. A tak si Nebúkadnesar ?ekl: „Nemám je, vychovám si je. Ono to bude i lepší, když na ty lidi bude dohlížet n?kdo z vlastních ?ad. Budou se tak jednodušeji ovládat. Ud?lám z nich dozorce a správce. A n?kolik nejschopn?jších mi bude osobn? k ruce. Jen je musíme vyškolit po našem.“ A p?ikázal vrchnímu veliteli dvo?an?, aby p?ivedl šikovné mladé muže i z té velké skupiny Izraelc?, co je nedávno zajal.

To nebylo jen tak. Veliteli bylo jasné, že musí být hezcí a urostlí, aby na n? byl p?kný pohled. Ale museli být i nadaní, inteligentní a schopní u?ít se nové, složité obory (speciální kaldejské klínové písmo a jazyk). A tak vybíral z chlapc?, kte?í pat?ili k p?edním izraelským šlechtickým a královským rodinám. Mezi vybranými byl i mladý Daniel a jeho t?i p?átelé: Chananjáš, Míšael a Azarjáš.

IV. KRÁLOVSKÉ LAH?DKY A V?RNOT HOSPODINOVÝM P?IKÁZÁNÍM – TO NEJDE DOHROMADY

Kdo ví, jak se cítili, když se dozv?d?li, k ?emu byli vybráni. Ne?ekal je, alespo? v p?íštích t?ech letech, zas až tak špatný život. Studovat je bavilo. S bydlením, jídlem a pitím taky nebyl žádný problém. To všechno bylo ve škole zajišt?no. Dokonce m?li dostávat to nejlepší, co se v zemi v?bec podávalo. Nebúkadnesarovi totiž hodn? záleželo na tom, aby dob?e prospívali a vypadali k sv?tu. Tak jim nechal do školy posílat všechno, co se nespotebovalo p?i jeho královských hostinách. A takový král si v?bec nežil špatn?. Ale Danielovi a jeho t?em p?átel?m tímhle nápadem p?kn? zkomplikoval život. Ony ty nejrz?zn?jší lah?dky a ta nejlepší vína nejd?ív královi kn?ží zasv?tili bohu Mardukovi. Takže se z nich stalo pohansky posv?cené jídlo. A Hospodin p?ece jasn? ?ekl, že s ni?ím takový nemají mít nikdy nic společného! Jestli to budou jíst, tak poruší Boží p?ikázání. Co s tím?

V. ZMĚNA JMÉNA

A aby toho nebylo málo, Nebúkadnesar měl ještě další plán. Byl si vědom toho, že tihle žijí Izraelci uctívají jen a jen svého Boha – Hospodina. I jejich jména vyjadřovala, komu věří. To aby si pořád připomínali, kdo je jejich Bůh. A tomu chtěl Nebúkadnesar udělat překážku. Řekl si: „Změním jim jména tak, že budou svým novým jménem vyznávat naše bohy. Zase si zvyknou a už jim to ani nepojde.“ A tak Daniele (Můj soudce je Bůh) pojmenoval Belšazar (Kníže boha Béla), Chananjáše (Milost Hospodinova) Šadrak (Světlo na cestě), Míšaele (Kdo je / co je Bůh?) Měšak (Králov host) a Azarjáše (Pomoc Hospodinova) Abed-Nego (Ctitel boha Nego).

Nebúkadnesar jim tímhle udělal i lákavou nabídku. Pokud změní svou víru a přijmou babylónský způsob života i s jejich bohy, otevírá se jim skvělá budoucnost. Nejen že jim nebude hrozit žádné pronásledování kvůli víře, ale mohou udělat i úspěšnou kariéru v královských službách.

VI. DANIEL ŽÁDÁ O VÝJIMKU PRO SEBE A TĚHLE PŘÁTELE

Daniel se ale dlouho nerozmýšlel. Nenechal se zlákat. Říkal si: „To, že mi král změnil jméno, to nemusím brát vážně, i když s tím nic nenadělám. Jiná věc ale je, co s tím jídlem? Něco jíst musíme. Ale porušovat Boží zákony nás nikdo nepřinutí. Požádám velitele dvora, abychom ty pohanský hrůzy jíst nemuseli. Ať nám dávají jen zeleninu a vodu.“ Velitel měl díky Hospodinu dobré srdce, vyslechl Daniele, ale stejně se nejdříve vyděsil. „Když budete jíst jen takhle obyčejně, tak strašně zhubnete! A král si toho určitě všimne. To by mě mohlo stát nejen místo, ale i hlavu!“ Daniel ho ale přesvědčil, že za zkoušku nic nedá. Budou takhle jíst deset dní, a pak se uvidí. Ať je pak porovná s ostatními. A ono se ukázalo, že jim to náramně svědčí. Byli na tom mnohem lépe než ti další studenti. To Hospodin jim dodával potřebnou sílu a energii. Nebyl už žádný důvod k obavám, a tak dostávali celé tři roky k jídlu jenom to, co s pohanskými rituály nemělo nic společného.

VII. HOSPODINOVÝM DAREM ZA VĚRNOST JE MOUDROST

Hospodin tuhle jejich věrnost a statečnost viděl. A obdaroval je i velkým nadáním. Velmi dobře studovali a stali se z nich moudří a vzdělaní muži, kteří výrazně vynikali nad ostatními. Daniel navíc dostal od Hospodina ještě jeden neobvyklý dar: zůstal rozumět sněm a viděním. Po třech letech si Nebúkadnesar nechal všechny studenty předvést a vyzkoušel si je. Jak se ukázalo, na Daniele, Chananjáše, Míšaele a Azarjáše nikdo nemohl. V celém babylónském království se nenašel nikdo, kdo by se jim vyrovnal. Však je král taky zařadil mezi své nejbližší rádce.

Daniel překládal na královském dvoře několik panovníků. Stal se velmi schopným královským úředníkem. Nikdy ale nezapomněl na Hospodina. Ten stál v jeho životě vždy na prvním místě. A Daniel mu zůstával věrný i uprostřed pohanského světa, všelijakých vlivů a lákavých možností.

MODLITBA

Pane Bože, moc dobře víme, že si na tebe kolikrát vzpomeneme, až když nás něco trápí, když máme starosti. Děkujeme ti, že máš s námi takovou trpělivost. A i když jsme takoví, že nás máš rád. A taky ti děkujeme za to, že máme kolem sebe lidi, od kterých se můžeme hodně naučit: jak se v životě zbytně nebát, důvěřovat ti a spoléhat se na tebe. Amen.

7. podněty pro rozhovor:

- víte, že i v moderních dějinách se vyskytovali vládci a byrokratické aparáty, které chtěly převychovávat děti i dospělé, vymazávat dětem minulost z paměti?
- máte nějakou představku?
- mohou lákavé výhody a privilegia někoho odvést od víry? Pokud ano – jak se chová, co je pro něj důležité?
- všimli jste si, že Daniel nežadá výjimku jen pro sebe, ale i pro ostatní zajaté jinochy?
- víte, že si nakonec Izrael vymohl výjimku (až ovšem za Římanů) a židovské náboženství se stalo povoleným náboženstvím a židé nemuseli uctívat císaře?
- mohli bychom na příběhu rozpoznat, v čem se Daniel přizpůsobil a v čem se nepřizpůsobil?
- myslíte si, že základní dinosaurí vlastností je nepřizpůsobivost, jinakost – protože jsou z jiného světa? Je Danielova nepřizpůsobivost stejného druhu – nemohl by se chovat jinak, než se choval? Riskoval při tom něco?
- které vyprávění z českých dějin povzbuzuje k věrnosti, pravdě a víře?
- mají křesťané o něco usilovat – tak jako Daniel – i za obtížných, nebo lákavých okolností? Oč? (O dodržování postních ustanovení a zásad zdravé výživy; o výuku a vzdělání; o dodržování lidských práv?)
- kdy se křesťané chovali podobně jako pohané a chtěli násilím převychovávat tzv. pohany – ohněm, mečem (překřtění Indiánů po objevení Ameriky bylo spojeno s likvidací jejich kultur, podobné metody užívali i křesťavští misionáři při christianizaci Evropy za Karla Velikého, za Oty II. aj.)

Odkaz na pracovní list

[30 Daniel a jeho druhové](#)

[2. přikázání - Daniel](#)

Odkaz na píseň

[Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí](#)

[S písní k němu přistoupíme \(BTS2\)](#)

[Mládenec jak svou cestu ořídí \(EZ119\)](#)

[Aj, jak jsou blahoslavení](#)

[Uhně stranou, ztratíš jen chvíli](#)

[Volný jsem \(SV375\)](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[Daniel 1,1–21](#)